

Wezel

Mustela nivalis

De wezel is ons kleinste roofdier. De bovenzijde is kaneel- tot diep chocoladebruin, de onderzijde ivoorwit. De grens tussen beide verloopt grillig. De staart is bruin en kort. Op de witte wangen heeft de wezel kleine bruine vlekken, de oorschelpen zijn klein. In Nederland bedraagt de gemiddelde kop-romplengte voor mannetjes 20 cm, voor vrouwtjes 17 cm (BRUGGE 1977). Mannetjes wegen maximaal 150 g, vrouwtjes 85 g (TWISK ET AL. 2010). De soort is voornamelijk dagactief. Korte activiteitsperiodes wisselen af met korte rustpauzes. De wezel kan uitstekend zwemmen en klimmen.

De territoriumgrootte varieert, afhankelijk van voedselaanbod en jaargetijde, van minder dan één tot wel 10 ha. Mannetjes hebben een groter leefgebied dan vrouwtjes. Bij een hoge muizenstand zijn de territoria kleiner en ontstaan plaatselijk hogere dichtheden. Bij weinig muizen leiden veel wezels een min of meer zwervend bestaan (SCHMITT 2006). In een goed muizenjaar kunnen wezels twee keer jongen werpen, normaal is dat één keer. Een worp bestaat gemiddeld uit vier jongen. Wezels leven in het wild niet veel langer dan een jaar (KING & POWELL 2007).

Leefomgeving

Wezels leven in gevarieerd en structuurrijk terrein met afwisseling van bosschages, zoals ruig grasland en rietland bij water (MACDONALD ET AL. 2004, SCHMITT 2006), op (boeren) erven en in groene delen van oudere steden en dorpen. Naast hollen van mollen, muizen en ratten worden ook houtstapels, steenhopen en schuurtjes als onderkomen gebruikt. Wezels wisselen frequent van rustplaats, maar vrouwtjes met jongen blijven op één locatie (KING 1991).

Voedsel

Hoewel wezels in principe alles eten wat ze kunnen overmeesteren (DERTING 1989), jagen ze hoofdzakelijk op woel-

muizen. Van 161 maaginhouden van in Nederland verzamelde wezels was 61% woelmuis, 13% ware muis, 12% spitsmuis en 9% vogel (BRUGGE 1977). In Noordwest-Europa zijn veldmuis en rosse woelmuis de voornaamste prooidieren (ERLINGE 1975, KING 1980), maar ook bosmuizen worden veel gevangen. Volwassen ratten en konijnen zijn al gauw te groot voor een mannelijke wezel. Aanvullend worden eieren, diverse ongewervelden en vruchten genuttigd (KING & POWELL 2007).

Areaal

De wezel komt over nagenoeg het hele noordelijke halfrond voor tussen 30 en 75°NB. In Europa ontbreekt hij alleen op IJsland, Ierland en de meeste eilanden in de Middellandse Zee. De soort is geïntroduceerd op Malta, Kreta en de Azoren (DOBSON 1998).

Voorkomen in Nederland

Prehistorie

De oudste wezelresten in Nederland van na de ijstijden zijn gevonden in een neolithische nederzetting (ca. 3500 v.Chr.) in Schipluiden (ZH) (ZEILER 2006A). Latere vondsten stammen uit de Romeinse tijd.

Historische gegevens tot 1946

Van Lier & Tonckens (1792) gaven aan dat 'wezels' in Drenthe 'wijdens' voorkwamen. Uit premieadministraties voor gedode schadelijke dieren in 1852-1859 blijkt dat 'wezels' verspreid over Nederland plaatselijk tamelijk algemeen waren, maar op de Waddeneilanden ontbraken (DE RIJK 1990). Het is echter niet uitgesloten dat in het verleden verwarring is opgetreden met hermelijn. In de eerste helft van de twintigste eeuw was de wezel op veel plaatsen in het land algemeen (EYKMAN 1937, IJSSELING & SCHEYGROND 1943). Op Terschelling werden in 1931 zowel wezels als hermelijnen losgelaten ter bestrijding van woelratten. Enkele jaren nadat de woelrattenplaag was opgelost verdwenen ook de wezels van het eiland (BOODT 1934).

Periode 1946-1969

Ook in deze periode is de wezel bekend uit het hele land, uitgezonderd de Waddeneilanden (VAN WIJNGAARDEN ET AL. 1971).

Periode 1970-1988

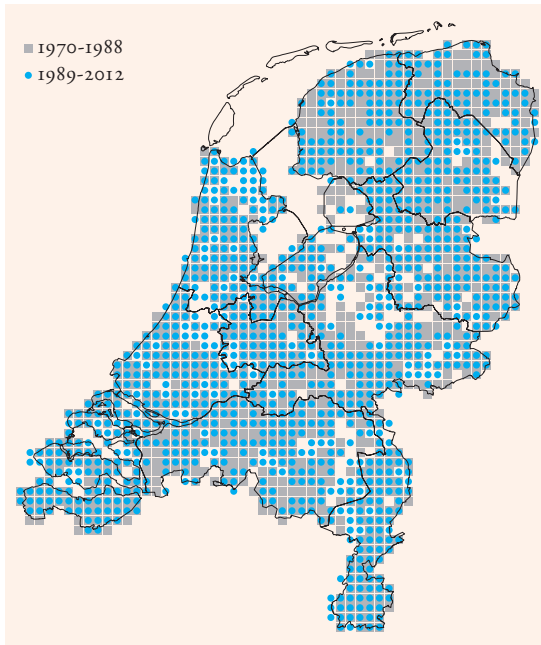
Door toename van het aantal waarnemingen en doodvondsten in deze periode is het verspreidingsbeeld in deze

Wezel.

Foto: Marijn Heuts.
Weasel.

periode duidelijker geworden, zonder dat dit meer zicht heeft gegeven op het aantal dieren en de veranderingen daarin (PELZERS 1992B).

Periode 1989-2012

Ten opzichte van de voorgaande periode zijn er minder atlasblokken met waarnemingen, vooral in de oostelijke helft van het land. Bijlsma (2004) constateerde over de periode 1974-2003 in Drenthe en op de Zuidwest-Veluwe een afname van wezels als prooi op buizerdhorsten. Ook in Limburg werden wezels minder waargenomen ten opzichte van 1980-1990 (MORELISSSEN 2010), net als in Overijssel (VAN MAANEN 2011). Aantalsschattingen ontbreken echter.

Veranderingen en oorzaken

Een afname van wezels wordt ook in andere landen in Noordwest-Europa geconstateerd (ALLGÖWER 2005, BATTERSBY 2005, ELMEROS ET AL. 2007, HERTWECK 2009, www.wieselnetz.ch). De oorzaak is echter moeilijk te duiden. De nivellering van het landschap door landbouwintensivering, verstedelijking en drukke verkeerswegen leiden vermoedelijk tot isolatie, verzwakking en plaatselijk verdwijnen van populaties. Het verdwijnen van woelmuizenplagen vanwege dezelfde oorzaken (VAN APELDOORN 2005) is tevens ondermijnend. Toch kan met een eruptie van woelmuizen de wezelstand plaatselijk kortstondig toenemen, zoals in 2014 is gebleken (www.waarneming.nl).

Bedreigingen en bescherming

De bovenbeschreven ontwikkelingen zijn de primair bedreigende factoren voor de wezel. Kleinere bedreigingen zijn bijvoorbeeld veelvuldig gebruik van mollenklemmen, predatie door huiskatten, en mogelijk ook onderdrukking door de toegenomen grote marters en vos in vooral relatief kleine natuurgebieden. Een nieuwe bedreiging die in het buitenland veel aandacht krijgt is het gebruik van tweede-generatie-anti-bloedstollende rodenticiden (SGAR's) bij de bestrijding van ratten en muizen. Vooral roofdieren en roofvogels die door het gif verzwakte knaagdieren bemachtigen kunnen door gifophoping vroegtijdig sterven. De wezel staat op de Nederlandse Rode Lijst als 'gevoelig' (ZOOGLIERVERENIGING VZZ 2007). Er zijn tot nu toe geen specifieke op de soort gerichte beschermingsmaatregelen getroffen, zoals het creëren van muizenrijke gebieden, en het is onzeker of de huidige beschermingsstatus toereikend is.

Jeroen Mos & Erwin van Maanen

SUMMARY

Weasel *Mustela nivalis*

The weasel occurs throughout the Netherlands, with the exception of the Wadden Sea islands. Weasels like structure-rich nature areas with varied, tall vegetation and open areas like grasslands and reedlands. They are also found in barnyards and in green areas in older cities and towns. Since the start of the 21st century, weasel population numbers have declined, especially in the east of the country. Radical changes in the use of cultivated areas, isolation of weasel populations and less frequently occurring 'vole plagues' are thought to be some of the main causes.

Biotoop van de wezel.
Foto: Erwin van Maanen.
Habitat of weasel.

